

Sprawa C-590/23

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

25 września 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

14 września 2023 r.

Strona powodowa i wnosząca rewizję:

CG

YN

Strona pozwana i druga strona postępowania rewizyjnego:

Pelham GmbH

SD

UP

Przedmiot postępowania głównego

Naruszenie praw autorskich i praw pokrewnych poprzez przeniesienie fragmentów z fonogramów innych osób w drodze „samplingu”

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE w przedmiocie wykładni art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym

Pytania prejudycjalne

1. Czy regulacja ograniczająca używanie do celów pastiszu w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29/WE stanowi definicję ogólną, w każdym razie dla artystycznego przetwarzania istniejącego wcześniej utworu lub innego przedmiotu odniesienia, w tym samplingu? Czy kryteria ograniczające, takie jak wymóg humoru, naśladowania stylu lub hołdu, mają zastosowanie do pojęcia pastiszu?

2. Czy wykorzystanie „do celów” pastiszu w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29/WE wymaga ustalenia zamiaru użytkownika wykorzystania przedmiotu objętego ochroną przez prawo autorskie w celu pastiszu, czy też wystarczy, że charakter pastiszu jest rozpoznawalny dla osoby, która zna przedmiot objęty ochroną przez prawo autorskie, o którym mowa, i która posiada zrozumienie intelektualne niezbędne do postrzegania pastiszu?

Przywołane przepisy prawa Unii

Artykuł 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29

Przywołane przepisy krajowe

Paragraf 51a Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych) (Urheberrechtsgesetz, zwana dalej „UrhG”)

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania

- 1 Zespół muzyczny „Kraftwerk”, którego członkami byli powód z pkt 1 i poprzednik prawny powódki z pkt 2, opublikował w 1977 roku fonogram zawierający utwór muzyczny „Metall auf Metall”. Pozwani z pkt 2 i 3 są kompozytorami utworu „Nur mir”, który pozwany z pkt 1 nagrał na fonogramach wydanych w 1997 roku.
- 2 Powodowie podnieśli, że pozwani utworzyli elektroniczną kopię około dwóch sekund sekwencji rytmicznej z utworu „Metall auf Metall” („w drodze samplingu”) i wykorzystali ją w utworze „Nur mir” poprzez jej ciągłe powtarzanie, pomimo tego, że mieliby oni możliwość nagrania samodzielnie przejętej sekwencji rytmicznej. Zdaniem powodów pozwani w ten sposób naruszyli prawo pokrewne prawu autorskiemu, które przysługuje powodom jako producentom fonogramów. Żądają oni od pozwanych m. in. zaniechania, udzielenia informacji i wydania fonogramów w celu ich zniszczenia.
- 3 Landgericht (sąd okręgowy) uznał powództwo za zasadne. Apelacja pozwanych od tego wyroku nie została uwzględniona. Na skutek skargi rewizyjnej pozwanych sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania przez sąd apelacyjny. Po tym, jak druga apelacja została również odrzucona, a skarga

rewizyjna od niej okazała się nieskuteczna, Bundesverfassungsgericht (federalny trybunał konstytucyjny, Niemcy) uchylił wyroki w postępowaniach rewizyjnych i drugi wyrok w postępowaniu apelacyjnym i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia przez sąd odsyłający. W trzecim postępowaniu rewizyjnym sąd odsyłający zwrócił się z pytaniami prejudycjalnymi do Trybunału, który udzielił na nie odpowiedzi (wyrok z dnia 29 lipca 2019 r., C-476/17). W trzecim wyroku w postępowaniu rewizyjnym izba w związku ze skargą rewizyjną pozwanych uchyliła orzeczenie sądu apelacyjnego i przekazała sprawę sądowi apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i wydania orzeczenia.

- 4 Sąd apelacyjny zmienił wyrok sądu okręgowego w ten sposób, że nakazał pozwanym udzielenie informacji o liczbie fonogramów z nagraniem dźwiękowym utworu „Nur mir” wyprodukowanych i/lub dostarczonych w okresie od 22 grudnia 2002 r. do 7 czerwca 2021 r. oraz przekazanie powielonych egzemplarzy tych fonogramów w celu ich zniszczenia, a także stwierdzony został ich obowiązek odszkodowawczy w tym zakresie. Sąd apelacyjny oddalił powództwo w pozostałym zakresie. W skardze rewizyjnej wniesionej do sądu odsyłającego powodowie nadal dochodzą swoich roszczeń od dnia 7 czerwca 2021 r. Pozwani wnoszą o oddalenie skargi rewizyjnej.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 5 Uwzględnienie skargi rewizyjnej zależy od wykładni art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29.
- 6 Sąd apelacyjny odmówił uznania naruszenia za okres od wejścia w życie § 51a UrhG w dniu 7 czerwca 2021 r. Założył on, że roszczenie o zaniechanie jest bezzasadne, a roszczenia o udzielenie informacji, wydanie w celu zniszczenia i o ustalenie odszkodowania nie są (lub już nie są) zasadne od dnia 7 czerwca 2021 r., ponieważ przeniesienie sekwencji rytmicznej z utworu „Metall auf Metall” w drodze samplingu stanowiło pastisz w rozumieniu § 51a zdanie pierwsze UrhG w brzmieniu obowiązującym od tego dnia.
- 7 Skarga rewizyjna jest zasadna, jeżeli sąd apelacyjny błędnie przyjął, że przeniesienie sekwencji rytmicznej z utworu „Metal auf Metal” w drodze samplingu jest dozwolonym użytkowaniem w celu pastiszu zgodnie z § 51a zdanie pierwsze UrhG w brzmieniu obowiązującym od dnia 7 czerwca 2021 r., a zatem nie dochodzi do naruszenia pokrewnych praw autorskich dochodzonych przez powodów jako producentów fonogramów lub artystów wykonawców oraz praw autorskich powoda z pkt 1.
- 8 Zdaniem sądu odsyłającego sąd apelacyjny nie naruszył prawa uznając, że doszło do ingerencji w prawa powodów jako producentów fonogramów i artystów wykonawców oraz że przyjęta sekwencja rytmiczna stanowiła utwór muzyczny podlegający ochronie prawa autorskiego.

- 9 Zgodnie z § 51a zdanie pierwsze UrhG dozwolone jest zwielokrotnianie, rozpowszechnianie i publiczne udostępnianie opublikowanego utworu do celów karykatury, parodii i pastiszu. Przepis ten stosuje się odpowiednio do praw pokrewnych artysty wykonawcy i producenta fonogramu.
- 10 Paragraf 51a UrhG służy transpozycji art. 5 ust. 3 lit. k) i ust. 4 dyrektywy 2001/29 i w związku z tym należy go interpretować zgodnie z dyrektywą.
- 11 Ponieważ kwestionowane przeniesienie sekwencji rytmicznej nie spełnia wymogów karykatury lub parodii utworu muzycznego „Metal auf Metal”, decydujące znaczenie w sporze ma to, czy kwestionowane przeniesienie zostało dokonane do celów pastiszu w rozumieniu § 51a UrhG w związku z art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29.
- 12 W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego: Należy wyjaśnić, czy regulacja ograniczająca używanie do celów pastiszu w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29/WE jest definicją ogólną, przynajmniej w odniesieniu do artystycznego przetwarzania wcześniej istniejącego utworu lub innego przedmiotu odniesienia, w tym samplingu, oraz czy do pojęcia pastiszu mają zastosowanie kryteria ograniczające, takie jak wymóg humoru, naśladowania stylu lub hołdu.
- 13 Sąd apelacyjny nie poczynił żadnych ustaleń co do znaczenia pojęcia „pastisz” zgodnie ze zwyczajowym użyciem języka w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Zakres znaczeniowy pojęcia „pastisz” zgodnie ze zwyczajowym użyciem języka w wielu państwach członkowskich może rozciągać się od naśladowania stylu do rekombinacji aranżacji lub nowych kompozycji z już istniejących materiałów obcego pochodzenia. Wszystkie znaczenia, niezależnie od tego, jak bardzo różnią się w szczegółach, mają przy tym wspólny charakter odniesienia do czegoś, co już istnieje.
- 14 Fakt, że pastisz został uregulowany wraz z parodią i karykaturą w przepisie dotyczącym ograniczeń, może przemawiać za tym, że pastisz, parodia i karykatura są zbieżne pod względem istotnych cech. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału (wyrok z dnia 3 września 2014 r., Deckmyn i Vrijheidsfonds, C-201/13, pkt 20) istotnymi cechami charakterystycznymi parodii jest po pierwsze to, że nawiązuje ona do istniejącego utworu, jednocześnie wykazując w porównaniu z nim uchwytnie różnice, a po drugie to, że stanowi wyraz humoru lub kpiny. W przeciwieństwie do tego, parodia nie zakłada, że parodia ma swój własny oryginalny charakter.
- 15 Zgodnie z tym zasadniczą cechą pastiszu należy w każdym razie upatrywać w fakcie, że przypomina on istniejący utwór, ale jednocześnie zauważalnie się od niego różni. Z drugiej strony wątpliwe wydaje się, czy istotną cechą pastiszu jest, iż stanowi on wyraz humoru lub kpiny w taki sam sposób, jak parodia czy karykatura, czy też czy istotną cechą jest naśladowanie stylu przedmiotu objętego ochroną prawem autorskim lub odniesienie w formie hołdu. Chociaż art. 5 ust. 3

lit. k) dyrektywy 2001/29 należy interpretować wąsko, ponieważ zawiera wyjątek od praw przewidzianych w art. 2 i 3 dyrektywy, wykładnia ta musi umożliwiać zachowanie praktycznej skuteczności tak określonego wyjątku i poszanowanie jego celu.

- 16 Cel wyjątku dla „pastiszów” może sugerować, że ta regulacja ograniczająca powinna być postrzegana jako definicja ogólna przynajmniej dla artystycznego przetwarzania wcześniej istniejącego utworu lub innego przedmiotu odniesienia, w tym samplingu, który nie wymaga żadnych dalszych elementów ograniczających. W tym względzie Trybunał odniósł się do ogólnych celów dyrektywy 2001/29, które obejmują harmonizację przyczyniającą się do wprowadzenia w życie czterech wolności rynku wewnętrznego, a także zapewnienia zachowania właściwej równowagi pomiędzy – zwłaszcza – prawami i interesami z jednej strony autorów, a z drugiej strony – użytkowników przedmiotów objętych ochroną (zob. wyrok Trybunału z dnia 12 marca 2013 r. w sprawie C-201/13, pkt 25–26).
- 17 Zgodnie z tym, wyjątek „pastiszu” może ewentualnie występować, jeśli istnieje artystyczne zaangażowanie w wykorzystany utwór. Bariera pastiszu może być rozumiana jako ogólna bariera wolności artystycznej.
- 18 Prawa autorów, producentów fonogramów i artystów wykonawców na mocy art. 2 i 3 dyrektywy 2001/29 korzystają z ochrony własności intelektualnej na mocy art. 17 ust. 2 Karty praw Podstawowych UE (zwanej dalej „kartą”). Z drugiej strony, wykorzystanie utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną do celów karykatury, parodii lub pastiszu może wchodzić w zakres ochrony wolności wypowiedzi lub wolności artystycznej. Tym samym technika „elektronicznego kopiowania fragmentów dźwiękowych” (sampling), która polega na tym, że użytkownik pobiera, najczęściej za pomocą sprzętu elektronicznego, próbkę fonogramu i wykorzystuje ją w celu stworzenia nowego utworu, stanowi formę wyrazu artystycznego, który objęty jest zakresem wolności sztuki, chronionej na mocy art. 13 Karty.
- 19 Wprowadzając nowe ograniczenie z § 51a UrhG, niemiecki ustawodawca miał na myśli szerokie pojęcie pastiszu, które – z zastrzeżeniem odpowiedniego wyważenia praw i interesów autorów i użytkowników – ma obejmować w szczególności takie praktyki jak m.in. sampling, ponieważ cytowanie, naśladowanie i zapożyczanie technik kulturowych stanowi element definiujący intertekstualność oraz współczesną twórczość i komunikację kulturową w „sieciach społecznościowych”.
- 20 W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego: Należy również wyjaśnić, kiedy wykorzystanie w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29 następuje „do celów” pastiszu. Zdaniem sądu odsyłającego wystarczające w tym względzie powinno być ustalenie, że wykorzystanie jako pastisz jest rozpoznawalne dla osoby, która zna przedmiot objęty ochroną przez prawo

autorskie, o którym mowa, i która posiada zrozumienie intelektualne niezbędne do postrzegania pastiszu.

- 21 Pytania prejudycjalne są istotne dla rozstrzygnięcia sporu. Pierwsze pytanie prejudycjalne jest istotne dla rozstrzygnięcia w świetle ustaleń sądu apelacyjnego, że utwór muzyczny „Nur mir” nawiązuje do przejętej sekwencji rytmicznej z „Metall auf Metall”, ale jednocześnie wykazuje w porównaniu z nią uchwytnie różnice i nie naśladuje stylu przyjętej sekwencji rytmicznej z „Metall auf Metall” ani nie stanowi wyrazu humoru lub kpiny. Drugie pytanie prejudycjalne jest istotne z uwagi na fakt, że sąd apelacyjny nie poczynił żadnych ustaleń co do zamiaru pozwanych, ponieważ uznał, że nie jest konieczne ustalenie intencji ze strony wykorzystującego, mającej na celu naśladowanie lub hołd.
- 22 Artykuł 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29 uwzględnia cel, jakim jest sprawiedliwa równowaga praw i interesów. Zgodnie z nim, wyjątki i ograniczenia przewidziane w art. 5 dyrektywy powinny być stosowane tylko w niektórych szczególnych przypadkach, które nie naruszają normalnego wykorzystania dzieła lub innego przedmiotu objętego ochroną ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich („test trójstopniowy”). Zgodnie z ustaleniami sądu apelacyjnego wymogi te zostały w niniejszej sprawie spełnione.